

JÄRVA TEATAJA

TEISIPAEVAL, 19. OKTOOBRI 1943. A.

Tolmatus ja talitus: Paide, Turg 10, telef. 30. Ilmub teisipäeval, neljapäeval ja laupäeval. Tellimishind Rmk 0,60 kuus. Peatoimetaja: Johannes Kaup. Väljaandja: Kirjastus Eesti Ajaleht. Paide Trükkikoja trükk

Pripeti suudmes hävitati 2 nõukogude laskurdiviisi ja soomusbrigaad

Seejuures loeti 3500 surnut ja saadi 2000 vangi, vaenlane kaotas 200 suurtükki ja suure hulgal teisi raskeid ja kergeid jalgväerelvi

Führeri peakorterist, 18. okt. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab: Põhja pool Asovi merd tõrjuti tugevad jalaväe- ja soomusjõudude rünnakud. Edela pool Kremenshugi seisid meie väed kogu päeva jookes rasketes tõrjevõitlustes ründavate vaenlase jõududega. Seejuures hävitati eile 43 vaenlase tanki.

Üks kindralleitnant Hossbachi juhtimisel seisvaks soomuskorpus ajas 2-nädalastes võitlustes nurga ühe hädaohutiku vaenlase läbimurru Pripeti suudmes ja hävitas vasturünnakuga kaks vaenlase kütdiviisi ja ühe soomusbrigaadi. Vaenlane kaotas 3500 loetud surnut, peaaegu 2000 vangi, 200 kahurit ja suure hulga tanke, soomuspüsse, granaadheitjaid ning muid raskeid ja kergeid jalgväerelvi.

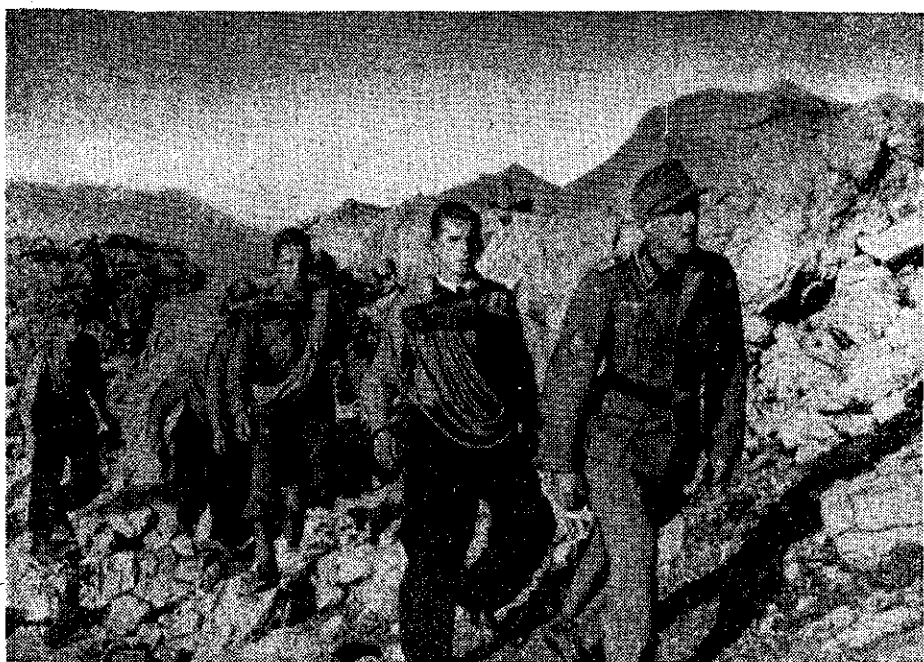
Rinde keskosas jätkasid nõukogude loode pool Tšernigovi, samuti ka lääne pool Smolenskit oma korduvaid läbimurrukatsi ja ründasid tugevate jõududega lõuna pool Velikije Lukit meie positsioone. Vaenlane tõrjuti kõikjal rasketes võitlustes ja omapoolsete otsustavate vastulöödkidega tagasi, kusjuures kohalikud sisemurrud rülvitati.

Kindralleitnant Schlemmeri juhtitud saksa 134. jalaväediviis väärrib oma väljapaistva hoiaku tõttu võitlustes kirde pool Homeli erilist tunnustust.

Lõuna-Itaalias tekkis ainult rinde lääne- ja keskosas mõningate kohtade kohalikke võitlusi. Anglo-ameerika jõudude edasitung Voltorno sektoris tõrjuti tagasi.

Belaste päevade võitlustes võitsid meie väed vangi mitu sada inglast ja põhja-ameeriklast.

Saksa võitluslennukid saavutasid vahemere idaosas pommide tähtsamatel ühele vaenlase ristlejale.

Saksa sõdurid kannavad pihta! Päevi on kestnud marssimine mööda tolmuseid teid. (PK-sõjakirj. Kirsche. Wb.)

Möödunud ööl heitsid mõningad vaenlase lennukid vähesel arvul pomme riigi lääne- ja põhja-aladele.

Meie õhujõud ründasid eile päeval ja ööl hea eduga üksik eesmärke Lõuna-Itaalias, eriti Londonis. Üks lennuk ei pöördunud tagasi.

„Kuningat“ kanti nagu last

Roomast, 18. okt. (DNB). Endine kuningas ja kroonprintsi, kui ka Badoglio põgenemise kohta kuulab „Regime Fascista“ ühelt pealtlugejalt järgmist üksikasja. Reeturid sõitsid Roomast esmalt autos Grechiosse, kus nad sõitsid Hovino hertsogi lossis. 9. sept. hommikul jätkasid nad sõitu Ortonasse, et jõuda ühe torpedopaadi pardale ja sellega inglaste juurde pääseda. Viktor Emanueli kandis seejuures üks karabinjeeri hauptmann nagu last pardale. — Tõelikt sõdurlik pilt!

Jaapanlased uputasid mitu vaenlase laeva

Tokioist, 18. oktoobril (DNB). Vastavalt keiserliku peakorteri teatele, ründasid jaapani mere lennukid 15. okt. vaenlase transportlaeva Buna lahes (Uus Guinea), kusjuures uputati 4 suurt transportlaeva ja vigastati üht keskmises suurus transportlaeva, mis põlema süttis. Jaapani lennukid ründasid 100 vaenlase lennukit. Ägedalt õhuvõitlusi tulistati alla 14 vaenlase lennukit. 15 Jaapani lennukit, millest osa eesmärkidele sõitsid, läks kaduma.

Nõukogude rünnakud tõrjuti

Lõuna-Itaalias ründas vaenlane Voltornost tagasitõmmatud võitluseelposse

Führeri peakorterist, 17. okt. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

15. oktoobril teatatud Zaporoshje sillapea evakueerimine toimus kavakohaselt suure taandumisliikumise raamides. Idas. Juhtkond ja väed osutasid selle liikumise teostamisel väljapaistvat tublidust ja kõik relvad, sõjamatmaterjal, varustus- ja tootlusmaterjal viidi üle vaenlase poolt õhust ja maalt tulistatud Dnjeperi sildade tagasi. Eri- ja laevadele kõigi sõjaliselt tähtsate esandide lõhkumisel, jõe ületamise teostamisel ja õigeaegsel ning mõjuval tammele ja kõigi sildade õhkulaskmisel pioneeridele.

Mõlemal pool Melitopoli tõrjuti eile tugevad nõukogude rünnakud ja hävitati vasturünnakuga vaenlase võitlusüksusi. Seejuures võtsid meie väed 648 vangi ja said saagiks 50 kahurit.

Kagu pool Kremenshugi jätkasid nõukogude ka eile oma läbimurrukatsi koonduvat jõududega. Need tõrjuti rasketes võitlustes olulises osas tagasi. Kohalikud sisemurrud rülvitati. Üle 120 soomusmasina hävitati seejuures.

Ka teistes kohtades jäid Dnjeperi kesk-

Need, kes Stalinit peavad ikka veel kiskjaks hundiks, on neil päevil pidanud alla neelama uue, rabava vastutõenduse. Stalin on ametisse seadnud vormirõivastust kandvad kohtunõunikud ja tegelikud riiginõunikud. Seekord ei ole see kahtlemata mitte tehtud ülepeakaala, nagu see oli püha sünodi ametisse seadmisega ja Sergiuse nimetamisega „kogu N-Liidu patriarhiks.“ Ei, seekord võib näha, kuidas Kremis jõutakse mitte rutates uute korraldusteni, kuidas usaldusväärseis ringkonnis uuritakse isakese tsaari vanu auastmete nimestikke ja vormikujutusi ja kuidas siis tuldi rahulikus organiseerimistöö järgmistele tulemustele. Nüüdsest peale on Nõukogude Liidus olemas tegelikud riiginõunikud, kolm klassi riiginõunikke, ülemkohtunõunikud, kohtunõunikud, alamkohtunõunikud ja kolm kategooriat juriste. Need „nõunikud“ (palun mitt: vahetada 1918. a. N. Liiduga) kannavad auastme järgi tiitli kohaselt 15—16 cm. pikkuseid ja 4—4,5 cm laiuseid õlakuid. Peale selle kannavad nad kullatud nööpe ja auastme kohaselt õlakuil hõbedasi või kuldseid nöörpunutisi. Et õlak oleks täiuslik, kannavad nad päale selle veel kuldseid viienurkseid tärne erinevas arvus, 1—3-ni ja mitmesuguses suuruses, 16—18 mm-ni.

Peab mõnna, et sellega on astutud lõplik samm Nõukogude režiimi seni olemasolnud vigade kõrvaldamiseks.

Kantaatide võistlus „Kalevipoja“ tekstidele

Riiklike ja rahvuslike tähtpäevade puhul toimuvail pidulikel sündmusel, laulupidustail, kontsertidel jm. ettekandmiseks sobivate lühemate kantaatide saamiseks „Kalevipoja“ tekstidel korraldab E. O. Rahvakasvatuse Peavalitsus kantaatide võistluse järgmistel tingimustel:

Kantaat olgu sisuliselt rahvuslik-herooline, loodud eesti rahvusepööst „Kalevipojast“ võetud tekstil. Teksti valikul on lubatud teostada „Kalevipoja“ värsside järjestuse muutmisel, vahelajätmisel, lühendusel ja sisse-õhitud. Kantaadi ettekanne kestus olgu 8—12 minutit. Ta olgu tehniliselt meie keskmiste võimetega segakooridele jõukohane ja saadetak sümfooniile või puhkpilliorkestri poolt. Koori osas tuleb võimalikult hoiduda pikemaalt hääle jagunemisest. Kui kasutatatakse solooist, siis solistide arv olgu ulatagu üle kahe.

Kantaadi käsikirjad, segakoori ja solistide osa ühes saate klaveriseadega tuleb saata hiljemalt 15. jaanuariks 1944 Eesti Lauljate Liidule Tallinnas, Estonia pst. 11.

Riik, kus on olemas tõelised riiginõunikud, ja kohtunõunikud, ning õlakuid kuldõõpideid ja tärnideid niivõrd peenelt häälestatud skaala, ei tohiks sugugi nii halb olla, nagu seda pidevalt püüavad kinnitada pahatahtlikud vaatelejad. Esimesel pilgul ilmneb juba, et see on korra- ja tsivilisatsiooni riik.

On tõesti kahju, et see tervitatav korraldus tuleb nii hilja. Katõni ja Vinitsa ohvrid, kümned tuhanded Tallinnast, Riist ja Kaunast vägivaldselt küüditatud inimesed oleksid kindlasti kannnud oma saatust palju suurema kannatlikkuse ja alistuvusega kui nad oleksid „süüdi mõistetud“ kuldseis õlakuis, nööpides ja tärnides säravate tõeliste riiginõunike, kohtunõunike ja alamkohtunõunike poolt. Kes võiks siis kõneleda veel mõrvast või vägivaldselt küüditamisest, kui täies hülgeses esinev tegelik riiginõunik kirjutab tuntud dokumendile „riigivaenlane“ alla oma hoogs ja ametliku traditsiooni kohaselt väänatud allkirja. Kutusovi ja Suorovi ordenite, samuti tsariaegsete õlakute sisseseadmisega punaarmees ja punase sünodi ellukutsumisega, pole mingit kahtlust, et Stalin tahab teha oma riiki „salongivõimeliseks.“ Seepärast on ka oodata, et NKVD nimetatase ümber ohraanaks ja võtab kasutuseks mitmes suuruses kuldseid kuklasukku, et täie viia tõeliste riiginõunike kohtuotsuseid.

mürgusõnaga „Kantaatide võistlusele“. Käsikirjad tuleb esitada anonümselt, varjuni-mega varustatult. Sama varjuni-mega märgitud kinnises ümbrikus leidugu autori nimi ja aadress.

Käsikirjad vaatab läbi žürii, mille koosseisu kinnitab Rahvakasvatuse Peavalitsuse juhataja. Võistlusest osavõtja ei või kuuluda žüriisse.

Parimaile kantaatidele on ette nähtud auhinnad: I auhind 1000 rmk., II—750 rmk., III — 500 rmk. Žürii võib kas kõik auhindad või mõni osa neist jätta välja andmata või liita mõned auhinnad, jagades need võrdselt mitme osavõtja vahel. Žürii otsus kuulub Rahvakasvatuse Peavalitsuse juhataja kinnitamisele.

Auhinna väljaliselise tunnustatud kantaatide autorid võivad ise seadida saateosa sümfooniile ja paralleelselt puhkpilliorkestrile E. Lauljate Liidu poolt määratud tähtjaks. Kui autor loobub orkestreerimisest, siis laes Eesti L. Liit teostada orkestreerimise vastaval asjatundjal, kelle isiku suhtes arvestatakse autori soove. Orkestreerimise eest maksetakse eritasu „kokkuleppel orkestreerijaga väljakuulutatud tasumäärade alusel.

Auhinnatud kantaatide esimese trüki eesõigus kuulub Eesti Lauljate Liidule. Trüki honorar maksetakse kehtivate normide alusel. Kõik muud õigused jäävad autori-riie.

Auhindamata jäänud kantaatide käsikirjad esilitatakse Eesti Lauljate Liidus ja autorid võivad need tagasi saada kolme kuu jooksul pärast võistluse lõptulemuste väljakuulutamist.

B. Moré
Rahvakasvatuse Peavalitsuse juhataja

Kindralfeldmarssal von Rundstedt inspekteeris Prantsuse Vahemere ranniku kaitseseadeldisi

Berlinist, 15. 10. (DNB). Kindralfeldmarssal von Rundstedt vaatas neil päevil üksikasjaliselt üle kindlustusseadeldisi Prantsuse Vahemere-rannikul. Kaudepidkuse 880 abil on Alpi ja Pürenee vahel kerkinud tugev tõrjeliin, mille võitlusvõimluses ja lõgijõus võis feldmarssal isiklikult veenduda.

India näljahäda Churchillile piinlik teema

Genfi st, 16. 10. (DNB). Ainsult opositsiooni raske surve järele olevat Churchill, nagu teatab „Daily Herald“, järele andnud, et diskussioon India näljahäda üle võiks toimuda veel alamkoja praegusel istungjär- gul. Churchill on tahtnud kogu küsimust novembris toimuva järgmise istungjär- ni edasi lükata, ent pidi paljude inglaste soovil siis järele andma, keda ei rahulda India-ministri Amery seletused sealse näljahäda kohta.

Führeri kink Ungari riigijuhile

Budapestist, 16. 10. (DNB). Führer kinkis Ungari riigijuhile, admiral Nicolaus von Horthy-le tema 75. sünnipäeva puhul jahtlaeva. Laev anti riigihoidjale laupäeval suuradmiral Raederi poolt üle.

Jaapanlaste väed tungivad edasi

Shanghai st, 18. okt. (DNB). Vastavalt sõjalistele teatele Shanghai st, tungivad jaapani väed Salviini jõe kaldal põhja poole edasi. Jaapani väed jõudsid Vatiinichi ja seisavad sellest põhjas võitluses Tshungkingi vägedega.

USA juudid nõuavad Palestiinat

Rabide kogu 500 juhtivat tegelast saabus 3. milj. ameerika juudiesindajana Washingtoni, et massipalverännakus üle anda president Roosevelt'ile palvekirja, milles nad nõuavad, et USA president teataks Briti valitsusele, et ameeriklased on veendunud, et see on igasuguse õiguse plige, kui kõigist rahvast ainult juutidele puudub vaba sissepääs Palestiinasse ning et kõik ameeriklased heilitavad lootust, et Palestiina värvavad avatakse kõigile nolle Euroopa juutidele, kellel õnnestub pääseda Euroopa surnalõksust. Palestiina araabia ajakirjanduses kuhjavad üleskutsed Briti valitsusele ja mandaatvalitsusele Jerusalemmas „valge raamatu poliitika“, mis näeb ette juutide sisse- ja väljastamise 1. aprilliks 1944, tegelikuks teostamiseks. Hoolimata neist manifestist on inglise mandaatvalitsus seni hoidunud igasuguse seletuse andmisest „valge raamatu poliitika“ jätkamise suhtes. Niihita kogevad araablased, et ka see nii suure Zastiga lavastatud „valgeraamatu poliitika“ ei tähenda midagi muud kui tühiseid lubadusi. Palestiina juudi ajakirjandus selgitab juba üsna avalikult, et Valge raamat ei ole

kohuslik Inglismaa poliitilise Palestiinas, kuna see ei ole leidnud ei juutide ega ka araablaste poolehoidu, seega võidavat Valge raamatu poliitikat igal ajal „legaalsel teel“ mureta, endasõistavalt ainult juutide kasuks

Inglased ei usu Nõukogude sõjateateid

Berlin, 16. 10. Inglise kommunistide häälekandja „Daily Worker“ kaebab selle üle, et Churchill ei tõstnud oma viimases alamkojakõnes küllaldaselt määral välja punaarmee. Lehe sõjaline kirjasatja vihjab pahaseit asjaolule, et rida sõjaväelisi ringkondi Inglismaal ja USA-s usub rohkem Saksa ülemjuhatus teateid kui Moskva informatsioone. Eriti on omaks võetud Saksa seletuskohi, kritiseerib „Daily Worker“ edasi, mille kohaselt kogu saksa laete taandumisliikumine idas on toimunud täiesti kavakindlalt.

Fashistlik-vabariiklik partei lõplikult moodustatud

Roomast, 16. 10. (DNB). Nagu fashistlik-vabariikliku partei peasekretsr Pavolini teatab, lõpetati uute liikmete vastuvõtt parteisse 15. oktoobril.

Vaade äsja tseleisvaaks saanud Filippiinde pealinna Manila. (Wb.)

Itaalia välisamet korraldatakse ümber

Milanost, 16. 10. (DNB). Duca võttis kolmapäeval vastu välisajade riigisekretäri, krahv Mazzolini, kes andis talle aru Itaalia välisameti ümberkorraldamisest. Mõningate Itaalia diplomaatlikkude esinduste ülemineku Badoglio reeturvalitsuse poole on isiklikud muudatused saadikutekohtadele vajalikud.

Jaapani sõjaline valitsus Filiipiinidel lõpetati

Tokioist, 14. 10. (DNB). Jaapani valitsus avaldas 14. oktoobril seletuse, mille järel lõpetati Filiipiinide iseseisvaks kuulutamise puhul seal Jaapani sõjaline valitsus.

Itaalias vahistati fashismi reetjaid

Bernist, 13. 10. (DNB). Nagu teatab „Corriere della Sera“, vangistati Firenze's hulk aristokraatiasse kuuluvaid isikuid, kuna oli tõendatud nende osavõtt plütkraatliku kliki reetmisepööstusest.

Uus postmark, mis lasti käibele Kindral-kubermangus (Wb.)

Raske raudteeõnnetus Hispaanias

Madridist, 16. 10. (DNB). Baiza-Almeria liinil, umbes 70. km. kaugusel Granada, juhtus raske raudteeõnnetus. Ühe reisijaterongi kolm viimast vagunit libises rööbastelt ja kukkusid alla 25 meetri kõrgusel nõlvakul. Seniste teadete kohaselt sai 20 inimest surma ja üle 100 raskesti vigastada. Granadast saadeti kohe välja abirongid.

Esimesed Raudristid ühe SD-jahikomando eesti vabatahtlikele idarinde põhjalõigus

Alati ühede ja samade käelõigutestega pakitakse püstolkuulipildujad ja muu hädavajalik enne ärasõitu bandiitide piirkonda. Aga täna on seal juures teatud hoog. Meie kõik rõõmustame selle sõidu üle koos meie võitlusüksuse komandoriga teadmises, et Führer on annetanud meie jahikõruse esimestele eesti vabatahtlikele raudristid, mida obersturmbannführer täna tahab neile üle anda saäl, kus nad seda on endale teeninud.

Oleme L. asula jäänud kaugele enda taha ja meie truu rahvaauto raputab meid sõidul üle kaigastee ja läbi veega täidetud mürsuaukude. Kohal, kus me tegelikult teed maha jättes põrume kohati õrgmetasarnasesse metsa, ootab meid jalgratturite luuresalk, kes on ümbruses luurel. Üks väike panjehobune on surmani ehmunud kui temast mööda kihutame ja O. külla — üksuse toetuspunkti sõidame.

Need on tublid poisid, kes rivistatult seisavad enda poolt valmistatud väikesel spordiväljakul ja oma „vana“ ootavad.

Pärast pikakasvulise relva SS-unter-scharföhri ettekennet, kes on ühtlasi komandoführer, räägib SS-obersturmbannführer Tr. oma meestele. Ta räägib südamekult meile kõigile. Aga nendele SD eesti vabatahtlikele pole vaja pikalt rääkida võitluse mõttest ja hädavajalikkusest. Nad on peagu kõik verinoored, noorim napilt 18 aastane, ja ometi ei tunne keegi paremini bol-shevismi koleduki kui nemad. Paljud nendest olid bolshhevike poolt mobiliseeritud või varjasid end õigeaegselt metsas. Aga igatüüli neist on keegi perekonnaliikmeid, kes on langenud GPU

ohvriks. Ja see jube elamus on neisse sisendatud põhjatut vihkamist bolshhevismi vastu, mis sunnib neid ikka ja alati karmiks, balastamatuks ja ühtlasi tulemusrikkaks võitluseks salakavalate bandiitide vastu.

Meie obersturmbannführer räägib saavutuste tunnustusest, mis täna leiab oma välise avalduse, ja kutsub siis leitnant N.-i, allohviter L.-i, ülemkapral J.-i ja laskur L.-i ette, kes täna saavad ilusaima vapruste tunnustuse osaliseks. Meeste silmade särast võib välja lugeda rõõmu selle kõrge tunnustuse üle.

Silmitsesin piduliku toimingu vaheajal raudristiga dekoreeritud vabatahtlikke ja mulle meenus nende saatust ja tõekspidamist. Seal on leitnant N., kes endise eesti armee tegevohvitserina mobiliseeriti Punaarmeele ja peale esimest kokkupuudet saksa vägedega seiklusrikkalt jõuab saksa vägede liinidesse. Seal kõrval allohviter L., samuti tegev-sõdur, keda sõdurioon senini pole maha jätnud ja kes juba üle 20 korra on olnud võitluses bandiitide ja lan-gevarjute vastu, ülemkapral J. on kahe viimase aasta jooksul saanud 4 korra haavata kokku 26 haavaga ja on asunud peale tervenemist alati oma gruppi juhtima. Ja siis laskur L.-üks meie noorimatest kamraadidest, kes peale mõnegi hästi mõõdund lahingu sai märtsis s. a. peast raskesti haavata. Kõik olid kaotanud juba lootuse selle vapralt ellujäämiseks, aga tema tervenemistahet oli tugevam ja juba 14 päeva on ta jälle meie juures ja pakitseb võitlustesse. Üks, kellele on an-netatud Raudrist, laskur Lth., puudub täna meie hulgast ja saab oma Raud-risti hiljem. Ta lamab peale oma vasa-ku käe amputeerimist laatsaretis ja ootab tervenemist. Alatu lõhekuul on purustanud tema käe lahingus parašütis-tidega. Aga ta teatas juba, et tuleb meie juurde tagasi. Võitlustes peame aga ta koju jätta, nii kibedust tekitab kui see talie ongi.

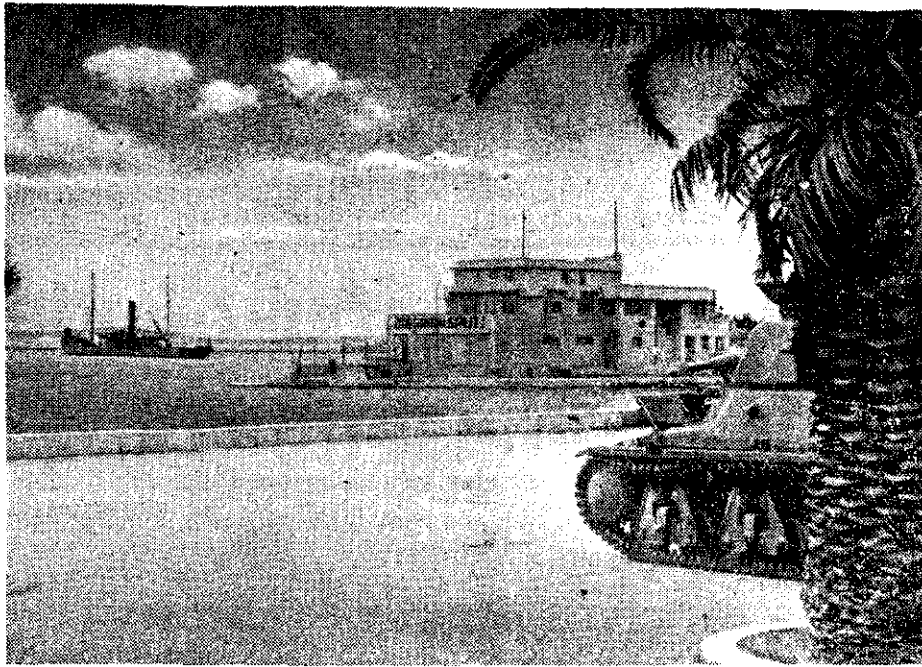
Obersturmbannführer lõpetas oma sõnavõtu vihje, et kõiki neid ei saa-dud täna tunnustada, kes seda on ära teeninud, manitses mehi edasisele väsi-matule kohusetäitmisele ja hüüab Füh-rerile Sieg Heil!, millega vaimustatult ühinevad jahikomando mehed.

Büttner
SS-Untersturmführer

Tallinna Filatelistide Selts sai tegevusloa

Neil päevil sai Eesti vanim filatelistide organisatsioon, Tallinna Filatelistide Selts, kelle teened Eesti filatelia arendamisel on ainulaadsed, loa oma tegevuse ametlikuks jätkamiseks.

Selle tähistamiseks korraldas Tallin-na Filatelistide Selts 15. nov. oma jär-jekordeal töökoosolekul postmargiokejoni ERÜ heaks. Oksjonil müüvad margid saadi annetuseks seltsi liikmetelt ja nende realiseerimisel laekus 906.40 riigimarka.

Vaade Sptiti sadamalinna, mille vallutamisest Badoglio-üksuste ja kommunistlike jõukude võimusest teatas ülemjuhataste teade 28. sept. (PK-riikajirj. Kamps. Wb)

Bolshhevike verepulg Tshernigovis

Saksa sõjajõudude ülemjuhataste poolt teostatud idarinde õgendumine on bolsh-vestliku maailmarevolutsiooni ära proovitud tõrjeks Nõukogude Liidus, kurikulele NKVD'le andnud taas võimaluse näidata oma palet ja tõendada oma meetodite muutma-tust.

Mitmete samanimeliste teadete põhjal, mis on saadunud Tšernigovist Ukrainas, on NKVD pärast nõukogude vägede sissemarssi korraldanud eelil kohutava vereanna. Linna elanikkond aeti NKVD komisariide poolt kokku ühele väljakule, kus teostati üldine kontroll nende isikute kohta. Kõik need, kes ei saanud tõendada enda kuuluvust kommuni-stliku parteisse või mõnda tema kõrval-organisatsiooni ning kes ei kuulunud nõu-kogude spionaaži agentide hulka, mõrvati pärast kontrolli läbiviimist raskekünil-pidajate talle.

Tšernigovist saadunud teade teepärasest kinnitab inglise korrespondenti Paul Win-tertoni sõnum, kes teatab Moskvast, et sak-slaste taandumisel maha jäänud elanikkond kujutab endast nõukogudele väga raskest probleemi. Nende kahetsusväärsete inimeste tootlustamiseks ning neile arstliku abi and-miseks ei olevat käepärast mingeid abi-vahendeid.

Sündmused Tšernigovis ei ole mingiks uudiseks kõigile peale, kes on oma nälja-tunda saanud bolshhevike birmuvalitust ja näinud toetamast NKVD'd.

Massihandadele Tartus, Kuressaares, Tal-linnas, Katõni metsas ning Vinnitsas ning loendamatu seni avastamatu bolshhevike terroriohvrite haudadele on nüüd lisandunud värskeid kalmukünkad Tšernigovis, tähis-tades „kuulsusriikka punaarmee võidude“.

Nõukogude režiim, mis põhjendub maai-lmarevolutsiooni ning balastamatu klassi-võitluse veristel põhimõtetel, ei saa oma pü-simise ja edasikestmise huvides toimida teisiti, kui et ta peab hävitama kõik need ollused, kes on puutunud kokku väljaspool nõukogude hermeetiliselt suletud piiri asuva maailmaga.

Kõik need nõukogude kodanikud, kes mõtlevad veidigi teisiti, kui nsee etteame-lik parteidoktriin, või kes on näinud nõuko-gude korda ka läänemaistes valgustuses, ku-jutavad endast ohtlikku märki Nõukogude Liidu rahvaste halli masin. Ning et välti-da selle tunnetuse levimist üle kogu Nõu-kogude Liidu, selleks ongi olemas NKVD, kelle likvidatsioonikommandid hoolitsevad juba selle eest, et inimesed, kes kuidagi paistavad välja nõukogude rahva absoluut-selt tasalihtlastest massist, rändasid lakkama-

tus voolus NKVD jäljetuisse massihanda-desse.

Tšernigovi verepulg Ukrainas kõneleb aga veel ka sellest, et bolshhevistikud või-mukandid endise järjekindlusega jätkavad oma kurikulaist „rahvuspolitikat“. Nii nagu pärast karjalaste ja soomlaste massilisi küt-dilamisi Ida-Karjalast moodustati saäl Soome Talvesõja järele Karjala-Soome Nõukogu-de vabariik, ilma soomlaste ja karjalasteta, samasuguse järjekindlusega kavatsesid bolshhevikud nähtavasti pärast Katõni, Vin-nitsat ja Tšernigovit jätkata oma seniseid taotlusi, mille eesmärgiks on Nõukogude Poola, ilma poolakata ning Nõukogude Ura-laina ilma ukrainlasteta.

Kui juba sellisele suurele rahvale nagu ukrainlastele on bolshhevike poolt määratud täielik kokkuvõtte Nõukogude Liidu üle-jäänud pooltööloa pöörasid, mis maa-si-ga, ühes oma rahvusliku omapära ning emakeele täieliku unustamisega, siis võib kujutella, milline saatus on bolshhevistikute maailmarevolutsiooni kavastajate poolt ette nähtud kõigile neile väiksemale rahvastele, keda saatus on asetunud elama Nõukogude piiride lähedusse. Eesti Nõukogude Vabariiki ilma eestlasteta, Soome Nõukogude Vabariiki ilma soomlasteta, see on eesmärk, mida taot-leb praegu bolshhevistik juhtkond Moskvast paistates tulle loendamatult relvastatud masse.

Kuid seda ei tohi sündida. Et vältida seda hukatust, mis ei ähvarda mitte ainult Nõukogude Liidu otseste naabruses olevaid väikerahvaid, vaid kogu Euroopat ja kogu meie õhtumaise kultuuri, selieks on Euroopa tõrjerindes ida vastu ühinenud peaaegu kõik Euroopa rahvad. Unustades oma endi-sed vaenud ja vastuolud võitlevad nad nüüd kõik selles kaitsesõjas Saksa ülemjuhataste all, et kaitsa oma rahvast ja kogu Euroo-pat idast ähvardava laviini eest.

Ning arvestades eesti rahva suurust ei ole meie panus selles saatusehõltses mitte üks väiksemad.

—K—r—

Tehnikaülikoolis immatriku-latsioon

Kolmapäeval toimus Tallinna tehni-kaülikoolis uute üliõpilaste pidulik im-matrikulatsioon. Selleks kogunesid im-nelõunal Tallinna tehnikaülikooli õpe-põjond, üliõpilased, kutsutud külalised ja värske üliõpilaskandidaadid ülikoo-li peahoone pidulikult ehitud suurde

Eskimode ajalehed

Maailma tähelepanuväärsemad ajalehed

Elu ilma ajaleheta näib tänapäeval olevat vaevalt mõeldav. Ja tõepoolest leidub maakeral vaid vähesed paiku, kuhu ajaleht veel ei ole leidnud teed. Isesearnis raske on päevalehete levita-mine aladel, mille asulad ei ole seotud raudtee- või autobusiühenditega. Selliste hulka kuulub näiteks Tiibet. Tiibeti kõrg-näestiku-maailmas saabuvad aja-lehed veidi kummalisel, ent siiski prak-tiilsel teel. Neid toovad nimelt rändava-d preestrid, kaubakaravanid või uu-rimisreisijad kaasa. Kui näiteks ühe uurimisekspeeditsoon läheb teele ja loo-dab mõnepäevase reisi järel ebasõbra-likul kiltmaal saavutada teatavat asu-lat, siis antakse talle äraseisil uusim päevaleht teele kaasa. Asula ülem võ-tab lehe vastu ja kuna paljud talupoegadest pärismaalased ei oska lugeda, loeb ta neile ajalehte ette. Siis ooda-takse, kuni jälle mõni läheb juhuslikult siit mõnda teise maakohta ja antakse sellele ajaleht ühes. Et sel teel uudised, mida ajalehest saadakse, ei ole mitte alati kõige värskeimad, ei tee seal eri-list viga. Tähtsamad uudised vahendab nagnuni raadio, ajaleht ainult täiendab neid.

Mitte vähem tähelepanuväärne on ajaleheasjandus Gröönimaal. Ka Gröö-nimaa tardenud, järele maailmas lei-dub korralikult ilmuv päevaleht, tema levik on aga väike, kuna selle kohale-toimetamine üksildasena jääkõrbes le-bavate asulatare on isesearnis talvel peaaegu võimatu. Seepärast on Grööni-maal juba mõnda aastat tarvitusel üks ainulaadne ajalehe vorm, mis sobib Põhjala järelele miljöõie. Iga vähemas asunduses on selle toimetajaks küla-vanem, kes peaaegu ainukesena omab kohapeal raadioaparaati. Tema võtab sellega sõnumid vastu, kraabib siis need terava peitliga tohutusse jääpan-ka, kust neid võib igaüks lugeda. Pea-aegu igas vähemas eskimokülas leidub tänapäeval pealiiklustee ääres selline teadeblokk.

„Trükitehnika“ on seejuures äärmiselt praktiline. Niipea kui pimeneb, hõõrutakse täiskirjutatud külg lumega sisse, mis on järgmiseks hommikuks külmanud ühtlaselt tasaseks „ajalehte-küljeks“. Hommikul kirjutatakse sellele raadio teel saadunud värskeimad sõnu-mid. Raskusi esineb selles „toimetus-töös“ ainult kevadeti, mil Gröönimaal-gi päike sulatab jääd. Ent sellest ei ole siis enam kahju. Sest ühes keva-dega muutuvad teed jälle kasutamis-kõlblikumaks ja siis leiab ka Grööni-maa päris-ajaleht jälle teed maa ük-sindaste asulate.

loengutesaali, kus pikema kõnega esi-nes Tallinna Tehnikaülikooli rektor prof. Liviländer.

Käesoleval aastal immatrikuleeriti Tallinna Tehnikaülikoolis 122 üliõpilast, kellest 48 algab õpinguid mehhaanika, 47 ehituse, 22 keemia ja 5 mäeosakon-nas. Uute sisseastujate hulgas on ka naisi.

Sinise taeva all

ROMAAN
Johannes Kaup

99

korral, varises elumaja katus pragisedes sisse, visates õõtaevasse uue kodutute sädemete keer-leva pilve.

„Läheme!“ ütles Joel Uusna pisut kannata-matult ning Endel järgnes talle sõnatult.

Nad polnud aga jõudnud veel külmast rikutud vana viljapuuaniigi, kui metsapoolt põlevaid hooneid kostus juba tükistamist, millele vastas peagi üksik sõjaväepüss ka paremalt poolt, sealt, kuhu oli saadetud Ääsmäe Ott.

„Ah, nüüd nad ruttasid jälle liialti!“ kirus Uusna ja jooksis ise viljapõllus pahmates kiiresti majade poole. Ometi, põlevate hoonete juurest, kostus vandumist. Mitme relva lasud segunesid seal segiläbiseks raginaks.

„Endel, jää sina siia, põllu servale!“ hüttis Uusna üle öla ja kadus ise puude vahele.

Hetkeks jäi Endel määratud kohale, siis nih-kus aga ka tema puude vahele, kust avanes vaa-de õuele ja tulelõõmas hävivatele hoonetele, sest niiviisi, siin üksi ja võitlusest eemal, millisest võtsid osa kõik ta kaaslased, tundus talle oota-mine mõttetuna ja sisutuna, tühisena ja rahu-tukstegevana.

Uusna oli läbinud parajasti juba aia ning jõudnud õuele, kus liikus nüüd edasi hoonete suunas, kui Endel saabus õue servale. Ta jõu-dis sinna hetkel, millal vastassuunast ilmus tule-kumendusse kolm sinisesse rõivastunud meest. Ning kuna Uusna ei näinud neid otsekohe mär-kavat, üks meelest tõstis aga juba ta suunas relva, pidi Endel nüüd tulistamisega ruttama. Selleks, et tõmmata vähemalt meeste tähelepanu Uusnalt kõrval, ei hoolinud ta isegi esimese la-

suga tabamisest, vaid tulistas niisama, juhusti-kult ja ruttavalt. Ja kuigi ta lask tõepoolest ei tabanud, äratas see ometi lootustele vastavalt ühel ajal nii Uusna kui ka meeste tähelepanu, põhjustas hetkelise viivituse ja võimaldas seega Endelil ühel ajal sellega, kui Uusna viskus õue serval asetseva jämedast puutüvest valmistatud raiepaku taha, sihtida järgmist lasku välja otse sellele, keda pidas silmapilgul Uusnale ohtlike-maks.

Tulevahetus, mille kestel kolm õuele ilmunud meest tuiistasid mõne lasu ainult niisama, umb-ropsi, ei saanudki kesta kaua, sest taas oli En-deli käsi rahulik ja silm kindel. Ning hetkel, millal langes kolmest viimane, ilmus nende sel-jataga tulest valgustatud piirkonda ka Eerik, tuues sinna kaasa ühe, kes ei olnud nendega kaasas siia, kui asusid talu piirama.

Peaegu korraga jõudsid ka Uusna ja Endel nüüd uuesti keskõuele, kus Eerik küsitles juba võõrast.

„Kus on pererahvas?“ kuulsid nad ta sõnu hetkel, millal saabusid temani.

Küsiteldav, väikesevõitu ja lonkav, rähmased silmad hõõgumas hirmu- ja vihasegases totuses, vaikselt trotslikult, nagu poleks ta kuulnudki talle esitatud küsimust.

„Neid oli siin kokku kuus,“ pöördus nüüd Eerik Uusnale ja Endelile, „kolm on siruli seal-pool maja, kolm siin, ja see“, osutas ta mehele oma ees, „see jooksis meie meeste metsaservas otse sülle.“

„Noh,“ pöördus nüüd ka Uusna võõrale, „ega su suu ole kasvanud kokku, — kuhu jäi pere-rahvas?“

Endisel vastas talle ainult vaikus. Mehe pilk oli enamusel maas. Kui ta aga neist ühte või teist aegajalt nagu arvustavalt silmitses, siis oli ta vaade põrniitse, kahjurõõmus ja väljakutsuv, kuigi sellest ei taandunud ka hirm.

Uusna ootas tükikest aega.

„Noh, sel viisil ei ole sinust siis rääkijat,“ ütles ta viimaks. „Ei ole ka tähtis, sest meil on abinõusid. Hüva!“

Ja pöördudes samas kaaslastele, ta lisandas: „Eerik, kogu mehed siia! Meil pole siin aega ööd otsa temaga jännata. Otsitagu ümbrus läbi,

otsige üles inimesed ja loomad. Välikohus teeb oma otsuse selle üle siin,“ pöördus ta jälle mehele.

„Välikohus!“ urises see nüüd pead tõstes. „Bandiidid olete siin... metsas, saboteerite isa-kese Stalini suurt asja... mis välikohus teil siin ka...“

„Säärane välikohus, mis avab lühikese ajaga mõne räpase mehe suu, nii et sellel ei tule enam meeldegi seista kiinni,“ märkis vahepeal õuele jõudnud Vanase Kustas. Ja silmitsedes hetke meest lähemalt, raputas ta teda järsku õlast.

„Kas ei ole meie, sõbrake, varem juba kus-kil kohanud?“ küsis ta mehe näolt silmi pööra-mata. „Võib-olla ehk metsas, kus sinu taoline mees tappis kitse ja tunnistas siis kohtus minu peale... Noh, tuleb ehk meelde, kui ma sind nüüd vähekeste tuulutan...“

Nagu takutuult keerles mees ta tugeva käe otsas, kuni komistas ja vajus kõssi, jäädeski sel viisil istuma.

„Noh, Pimbu Karla,“ ütles nüüd Kustas mehe nime ette välja, „rääbalasse suppi oled sattunud, mis? Mida sa sellest siis ise arvad? Kas sina ehk tõidki need kuus meest siia ja vanale Pa-dula Mardile kaela? Sa olid kord vist tema ta-lus saunikuks, ei pidanud aga näppe paigal ja pidid võtma siit tuule tiibade alla. Kas tahtsid nüüd kogu ta talu endale või andsid koguni meid üles?“

Mees istus ikka endiselt rõõtsakil, kuid näis nüüd veelgi enami tardenud. Ta pea oli langenud madalamale ning kui Kustas küstas ta hetk hiljem uuesti jalule, siis nägi ta, et mehe habe-tunud nägu oli kohati märg.

„Kõneleda sa siis veel ei oska?“ küsis ta jälle. „Noh, ei tee viga, äraandjatega oleme har-junud siin talitama üsna kindlalt, nii et... ega su sõnad ei omagi palju kaalu.“

„Äraandjatega...“ pomises mees, keda Kus-tas nimetas Pimbu Karlast.

„Jah, ära andjatega, või tahad sa nime-tada ennast kuidagi teisiti?“

Mees vaiks veel silmapilgu, siis vastas aga järslult ja haukudes:

„Jah, teid, lihunikke, oleksin ma andnud kõi-ki üles, kui ainult... ja küllap ma seda veel

teengi...“

Ning järsku ta naeris kõledat, hullumeelsele omast, kuidagi ilkuvat naeru.

„Ah, teie, vaeste inimeste hauakaevajad, ärge teie veel arvake, et nüüd, kuigi neetud fashistid on tunginud meie suurele kodumaale, olete pää-senud... Näh, seal see talu nüüd leegitseb ja Mardi enesegi kondid on ka põlenud juba val-geks tuhaks. Põletada, põletada tuleksite teie siin kõik...“

Hetkeks vastas sellele üldine vaikus, sest mehe järsk kõnevool oli sulgenud järsult kõikide suu. Kui nad aga hetke pärast uuesti toibusid, küsis Endel esimesena:

„Padula Mart ja ta pere... heideti siis tulie, põletati...“

„Eh-eh-eh, nõnda tuleks teha teie kõigega...“

Mehed, kes olid kogunenud vahepeal ümbrus-konnast õuele, seisid seal nüüd pikkamööda ala-nevate leekide kumas vaikivaten ja süngetena, nagu oleks neile laskunud korraga raskuse ja vaikuse tinane vari.

„Ah nii!“ ütles üks Soomest tulnuist väga pikkamööda ja tõsiselt. „Tule kaasa!“ haaras ta siis mehel õlast. „Siin pole sul ju enam palju teha...“

Mehe rähmane pilk tõusis talle näkku.

„Tahate mind nüüd vist mahalasta...“ pomis-tes ta segaselt.

„Noh, seda näeme veel, kuigi... peale su seesuguseid sõnu on sind lõbus lasta...“

Nad läksid metsa tumeda võlvi alla, kus veel lõõmava talu leekide kuma joonistas puude vahel jooksivaid teravaid kontraste. Mürinal vaju-sid kokku talumaja seinad ja tontlikult jäi hõõ-guma kumav kõrnatavare, kuna uus sädemete-pild lendas ümbritsevas suveõös.

„Tahad, lihunik, mind siin mahalasta...“ kor-das mees seal uuesti, seisatudes järsult puude vahel.

Soomest tulnu ei rääkinud ühtki sõna. Ta sil-mitses ainult puhu meest, kes seisis seal mäng-levate valgusvihkude tontlikes varjudes, näol mingi totter tubli-olla-tahtmise teeseldud vari.

Paide raehärrad pidasid koosoleku

Esimese koosoleku päevakorras olid aruanded, eelarve, aktsiate ostmise küsimus ja läbirääkimised

Reedel, 15. skp. toimus Paide linnavalitsuse ruumes linnapea E. Kikk'i kokkukutsel Paide linna raehärrade esimene nõupidamiskoosolek, kuhu olid ilmunud kõik 8 raehärrat. Esimese nõupidamiskoosoleku pidulikkust ehitus saalis avas linnapea lühikese sõnavõttega, mille kestel mälestati ühtlasi üht vahepeal surnud ja üht küüditamise ohvriks langenud endist Paide linnavolikogu liiget. Pikemat võitis seejärgi sõna maavanema esindaja, maavanema I abi A. Märk, kes tervitas raehärrasid nende esimese koosoleku puhul ja andis ülevaate nende kohustustest ja ülesannetest.

Seejärgi esitas linnapea ülevaate linnavalitsuse tegevusest alates 3. aug. 1941. a. s. o. linna vabastamisest kuni siiani, ning kandis ette linna aruanded ja eelarve. Päevakorra eelviimaseks punktiks oli uue fosforiiditööstuse aktsiate ostmise küsimus ja viimaseks läbirääkimised, millele all võeti elavalt sõna. Töömeeloluline ja sisukas koosolek kestis veidi üle kahe tunni, kusjuures peale koosolekut esitleti raehärradele linnavalitsuse ametkonda.

Linnapea E. Kikk'i poolt esitatud ülevaade Paide linnavalitsuse tegevusest alates 3. augustist 1941. a. kuni käesoleva aasta 15. oktoobrini, näitas, et linnavalitsusel tuli alustada oma tegevust üldi varemalt, mis mõistagi ei olnud kerge. Kuni käesoleva momendini on aga suudetud võita kõik raskused ning elu linnas võib areneda jälle juba üle kahe aasta täiesti normaalselt. Linnavalitsuse töökoorem on olnud mõeldud tegevusaja jooksul eriti pingutav ja raske sõjalukorras tingituna, kuna see on toonud endaga kaasa ka rea olulisi kohustusi ja uut töökoormat linnavalitsusele ja ta ametkonnale. Eriti väärib siin märkimist punkti ja lubadesüsteemi teostamine mitmesuguste tarbeainete ja esemete osutuse puhul, millest kõige kujukamalt annavad ülevaate mõningad arvud. Nii näiteks on tulnud linnavalitsuse tootlusametil aasta jooksul 12. oktoobrist 1942 arvates välja anda 62223 toiduainetekaarti, millele liitub samas ajavahemikus veel ka 6342 haigekaarti. Väljaantud kaartide järele on pädelased saanud osta üle 260.000 kilo leiba, ligi 50.000 kg liha, ümmarguselt 20.000 kg võid jne. Asutustele ja äridele, samuti varustuskustetele on antud välja ostulubasid ligi 5000. Kümnetesse ja kümnetesse tuhandetesse ulatuvad ka viimase kahe aasta jooksul Paide elanikkonnale jagatid tekstiilkaubapunktide arvud, kusjuures linnavalitsusel mõistagi on tulnud teha suur töö vajaduste ulatuse ja hädavajalikkuse selgitamisel. See töö ei olnud kerge, kuid pingutuste tulemusena on saavutatud tagajärg, mis tohiks teenida kõikide linnaelanike rahulolu.

Vabastamispuhal ERÜ korjandus

Eesti kommunisistliku ikke alt vabastamise teise aastapäeva puhul toimub ERÜ poolt ülemaailne ohvrinäidatela-korjandus majakonna ohvrilehtedega. Korjanduslehted on välja saadetud ERÜ ringkonnaametitele, kus nad vabatahtlikele kaastööliste välja jagatakse.

Korjanduse läbiviimiseks külastab iga ERÜ majakonnajuhit või teda asendav ERÜ vabatahtlik kaastööline majakonna ohvrilehtedega majakonna elanikke, esutusi ja ettevõtteid. Kuna ohvrinäidatela mõiste eeldab seda, et iga kodaniku kohus on eesti rahvastervikuse kindlustamise huvides oma võimalust kohaselt ohvrit tuua, siis ERÜ eeldab, et ükski leibkond ei jääks ohverdamise võimalusest eemale. Ei ole niivõrd oluline see et, ohvrit toovad vähesed suurte summadega, kui see, et ohverdad kogurahvas, kui väike ohvriannetus ka oleks. Seejärel eeldatakse, et ERÜ vabatahtlikud kaastööliised külastavad iga asutust ja leibkonda.

Seekordset korjandusel asetatakse erilne rõhk ka vene rahvusest kodanike külastamisele, kusjuures korjanduslehtedel tuleb ERÜ kaastöölistel ära märkida vene rahvuse kuuluvad isikud tähega „V“. Neil venelastel, kes annetatud summaid soovivad lasta kasutada venelaste abistamiseks, tuleb vastav soov oma nime taga ohvrilehel samuti „V“ tähega ära märkida.

Eelolev korjandus on nii rahaline kui ka esemeeline. Siinjuures tuleb ERÜ vabatahtlikel kaastöölistel täpselt kinni pidada korra-est, et kogutud rahasummad ja materiaalsed esemed saadetakse kohe ära, hiljemalt aga ühe nädala jooksul. Ohvrilehtede kaotaminekut tuleb rangelt vältida.

Paidelased täidavad norme

Paide raehärrade esimesel nõupidamiskoosolekul võimalus muuhulgas saada ülevaade ka sellest, kuidas Paide linna normikohustuslikud kodanikud on tegelikult oma kohustusi täitnud. Rõõmustava asjaoluna selgus, et normikohustus linnas on täidetud peaaegu kõikides osades sajaprotsendilise või isegi seda ületades, väljaarvatud ainult segavilja osas, kus teatav protsent veel täitmata. Samal ajal aga on näiteks kartulitorm täidetud enam kui 150-protsendilisele. Lehmajäätajad Paides on viimastel andmetel 126, kes samuti täitnud oma norme korralikult.

Jõhvi tuleõnnetusohvritele välja jagatud 102.000 marka

Jõhvi tuleõnnetusohvrite abistamine, millele on ERÜ kaudu kaasa aidanud kogu maa, on nüüd lõpule jõudmas. Enamus ERÜ ringkondi on kogutud annetused nii rahas kui esemetes juba ära saanud ning kohapeal on nende välajagamine lõppemas. Abistamisaktsiooni tahetakse viia lõpule 1. novembriks, mis ajaks on loota, et kõikjal ERÜ poolt kogutud annetused jõhvi ära saadetakse.

Üldiselt on ERÜ poolt algatatud aktsioon jõhvilaste abistamiseks andnud häid tulemusi. Rahaliselt on seni jõhvi tuleõnnetusohvritele välja jagatud 102.000 riigimarkka. Käesoleval nädalal tuleb välajagamisele veel 80.000—90.000 riigimarkka.

Ka pilk linnavalitsuse 1941 aasta aruandes näitab, et rahaliseltki ei olnud töö alustamine bolshevismi poolt jätetud varemalt kerge. Enamlaste lahkumisel laekus linna kassasse ettevõtete raha ainult pisut üle 800 rmk, kuid selle summaga tuli hakata parandama linna tänavaid ja maju, tuli anda laenu asutustele ja eraisikutele majade parandamiseks, tuli hankida materjale parandustööks. Aasta lõpp näitab aga enam kui rahuldavat tulemust, mida omakorda tugevasti süvendab veel 1942/43 aasta aruanne. Kõnealuste aruannete numbrilistel summadel peatumine viiks siinkohal asjatult pikale.

Linnavalitsuse 1943/44 aasta eelarve on kinnitatud tasakaalus Rmk 90.400.—kusjuures tuludest lõviosa moodustavad

Lambakari sügisest niidul. (Weltbild).

Paidelasi siirdus metsatöödele

Präama vahtkonnas tööd juba lõpetamisel, eile asusid järvalased „valutama“ ka Kõpu metsi

Teatavasti määrati Paide linnale ülestöötamiseks kohusliku raierenormi 5300 tööühikut, missugusest kogusest osa asub Järvamaa piirides olevates metsades, üks osa aga ka väljaspool maakonda. Raierenormi ülestöötamisega tehti algust juba mõni aeg tagasi, kusjuures linnale lähimast metsadest, Präama vahtkonnas, ülestöötamisele määratud kogusega ollakse jõutud juba peaaegu lõpule.

Eile, s. o. esmaspäeval, sõitis rida paidelasi metsatöödele Viljandimaale Kõpu metskonda. Kõpu sõitsid paidelased koos ühiklastega, kusjuures raudteed kasutati kuni lähima jaamani, s. o. Viljandini, kust edasi toimus sõit veoautol. Kohapeal on korraldatud

ühistoitlustamine ning hoolitsetud ka õõbimisvõimaluste eest.

Oma maakonna piirides asetsevates metsades on leidnud linnavalitsus võimalikuks teha raiekohuslastele teha teatava soodustuse. Nimelt oli määratud metsamaterjali ülestöötamisele ka Eppo vahtkonnas. Kuna paidelastel sennapääs väga tugevasti raskendatud, siis on nüüd osutunud kokkuleppele vastavate ametisikutega töötada üles raierenormi Eppo vahtkonnas asemel Saarnakõrves, kuhu Paidest pääs märksa kergem, kus olemas ka soodsamad õõbimisvõimalused. Lisaks sellele võimaldub metsatööle siirdumisel Saarnakõrvest isegi ööbimine kodus, s. o. Paides, kuna autode liiklemine sellel teel on elav.

K. A. Hindreyl valmimas uus kultuuri-looline romaan

Kirjanik on 20 aastat suvitunud Pühajärvel

Sõsarsaarte puudeladvus oli juba veidi kollast, kui sammusin rohtunud rada pidi Kangrole, K. A. Hindreyl asupaika Otepääl, ja Hoia Ronk oli tusan ja kuri: „Ah mis, ei saa töö juuregi. Too neid norme välja! Paari päeva eest käisin Otepääl... midagi kätte ei saa... oleks pidanud kaks tundi varem minema. Seeni ka ei ole... külm on. Üleile olid pääsukesed alles siin, nüüd on läinud...“

„Mida te siin öieti teete?“
„Romaani kirjutam.“
„Mis romaan see nüisugune on?“
„Kultuurajalooline romaan. Ärkamisaja lõpupoolelt.“

Napisonaline on see jutt. Saan siiski üksiksohnadest lõpuks aru, et romaan algab esimese laulupeo ajast ja viib välja tänapäeva. Tegelasid püüdnud kõiki kõneallatulevaid ühiskonnakihte, andes ühedama läbilõike peamiselt maahiskonnast.

„Kui kaua olete siin Pühajärvel juba suvitunud?“

„Pühajärvel? 1913. aastast peale. Väikeste vaheaegadega. Ühe suve olin Valgemetsas, siis Pariisis, Kongs. Kord olin Käsms ja teisel suvel Kaareperes... aga oma paarkümme aastat on siin ligikaudu ikka olnud.“

„Alati Kangrol?“

„Aga ei. Kolgal, Kitsemäel, Ristipääl... Aga minu töötamisstiil vanasti oli hoopis teist moodi. Kui ma Kolgal maha istusin, siis kirjutasin palju. Siis võisid laua taha istuda ja end täiesti tööle kontsentreerida. Ja kui siis õhtu-

poolikul vaba olid, siis võisid järvele minna...“

Endised Pühajärve suvitajad, nagu August Kitzberg, Jürgenstein ja teised on kõik aastatega kadunud. Kas ei tunne vanahärra vahel puudust nende vanade kaaslaste järele?

„Muidugi. Aga üldiselt ma inimeste järele suurt tarvidust ei tunne, kui töö-aeg on ja töötada tuleb. Kui Jürgenstein ja Kitzberg siin olid, siis ma suvitasin. Aga hiljem, siis tulid tööperioodid... Enamiku oma novelle olen siin kirjutanud.“ „Lembitu“ kirjutasin talvel, dikteerisin otse masinasse.

Tahaksin kuulda midagi suvejuhtude, nagu „Ja ilma ning inimesi...“ ja „Sündmusteta suve“ saamislugudest.

„Raske on midagi ütelda loomingu protsessist eriti ja üldse. Kui tunned huvi olustikest ja inimestest, kui need sind kuidagi köidavad ja sulle rahu ei anna, siis istud laua ääres ja hakkad arutama nende saatust ja võimalusi... Ütled endale, et iga päev täidab oma pensumi, kirjutad oma 15 lehekülge päevas, ja kogu protsess sünnib siis iseenest. Ei ole kunagi selge, kuhu sulg välja viib, ja iga päev toob uusi mõttekäike, iga päev muudab suunda... ainult su kriitiline meel ja su maitse peavad ütleva, mis sobib või mitte...“

„Sündmusteta suvi“ sündis täpselt nii, nagu selle romaani sissejuhatavad read juba ütlesid: istud maha ja hakkad kirjutama, alles teadmata, kellest kirjutada ja nimelt mida... Aga nagu juba öeldud, loominguprotsess on mul alati

Rasketes vahelduvas võitluses Lõuna-Itaalias võeti taas palju ameerika sõdureid vangi, kes nüüd on teel koondustraagrisse. (PK-sõjakirj. Lühthe. Wh.)

Määrati talundite raierenormid

Kaks ruumimeetrit tuleb rajada metsaga kaetud metsamaa hektaarilt ja üks ruumimeeter metsaga kaetud heina- ja karjamaa hektaarilt.

Kindralkomisari poolt on avaldatud vastav määrus, mis käsitleb 1943-44. talvepolaastal talumetsades teostatava küttepuidu raierenormi üksikasjalist korda. Kehtestatud määruse alusel on iga taluomanik, kes omab talumetsa, kohustatud rajama kuni 1. mail 1944 küttepuidu jämedusega üle 7 sm järgmistest kogustest: kaks ruumimeetrit metsaga kaetud metsa maa hektaarilt ja üks ruumimeeter metsaga kaetud heina- ja karjamaa hektaarilt. Siinjuures on mõeldud avaldada 1942. a. juulis toimunud külvipinna loenduse andmed.

Neil juhtudel, kus saadud pinnarõude õiguse kohta on olemas kehtlusi, määrab raierenormi kindlaks maavanem või maakonnava linnapea linnapea kokkuleppeel maakondliku põllumajandusametiga. Pinnarõude kontrollimise tõttu ei tohi toimuda tähtsajad edasiükkamisi. Paude raierenormiga puudutatud taluomanike vahel vajalikeks osutava tööjõudude jaotamise korraldab vallavanem.

Taluomanik on kohustatud poole kindlaksmääratud normist ära tooma 15. veebruariks Metsade Keskvalitsuse poolt kokkuleppele vallavanemaga määratud laoplatsele. Teise poole, mis määratakse vallavanemate käsutusse eesti vabatahtlike perekonnaliikmete varustamiseks, tootlus- ja tööstusmajanduse sõjaliselt tähtsate käitiste ja tsiviilelanikkonna kütteainete vajaduse kaitsmiseks, on kohustatud taluomanik ära tooma hiljemalt 1. oktoobriks 1944 vastavalt vallavanemate juhatustele järgi.

Laoplatset määratakse linnadesse või maantee ääres, võimalikult aga raudteejaamade juure. Veoajad määrab kindlaks Metsade Keskvalitsus kokkuleppele vallavanematega, kusjuures puude vastuvõtmine, järelevalve ja nende nüüd laoplatsele kuulub Metsade Keskvalitsuse ülesannetes.

olnud rohkem improvisatsioon kui kavakindlalt teema ülesseadmine, skitseerimine ja siis mingi luustiku järgi üksikasjalik täitmisprotsess.

Tean, et hulk teisi kirjanikke teeb enne programmi valmis. Minul pole selleks vist olnud aegagi... Olen vahel sattunud mõnele isikule, kes on sarnane paljudele kunagi nähtutele. Need kõik kokku annavad uue tüübi, ja see tüüp on siis väga huvitav. Uue tüübi ümber koguneb teisi veet siin ja seal nähtuid, nende vahekorrad üksteise vahel hakkavad kujunema, ja siis saabki nüisugune romaan nagu „Ja ilma ning inimesi...“

Oleme jõudnud novellideni.

„Sigtuna häving“ ja „Hukatus Mälaril“ kui novellid sündisid öieti Rootsis, kuhu nimelt olin sõitnud,“ jutustab Hindrey. Ühe neist kirjutasin Sigtunas, kui olin lugenud vastavat ajaloolist kirjandust ja käinud muuseumides. Aga need mõlemad novellid arenesid hiljem edasi, hakkasid kuidagi võsusid ajama, nõnda, et sel ainesilul tekkisid romaanid.

Ajaloolise romaani küsimus on mind alati huvitanud... Inimesed on siin ase-

Ikka kuulekalt. (Wh.)

15. veebruariks 1944 äratoodav raierenorm väheneb 50 protsendi võrra sel juhul, kui taluomanik toob küttepuid laoplatsele ära 15. jaanuariks 1944. Üleantud puude eest tasutakse taluomanikele ametlikult kindlaksmääratud hindade alusel.

Need taluomanikud, kes ei ole või on ainult osaliselt täitnud neil 1942-43. aasta talvel vastava määruse põhjal laosunud kohustused, peavad puuduva puude hulga täiendavalt ära tooma selleks ettenähtud tähtaegadeks. Seda, kes oma raierenormi õigeaegselt või täielikult ei täida, karistatakse vangimajaga kuni kuue kuuni ja rahaträhviga kuni 500 riigimargani või ühega neist karistust, kuivõrd teiste eeskirjade järgi ei ole ettenähtud raskemat karistust.

Kui pool kindlaksmääratud raierenormist ei ole 15. veebruariks 1944 välja veetud, siis on vallavanem õigustatud kindlaksmääratud raierenormi küttepuidudega isevastustajate poolt laskma üles töötada ja välja vedada.

Haruldasi puid, kaitsemetsi, ilumetsi ja puiesikke tuleb sästa raierenormi eest, kuna nende pindala jääb arvesse võtmata raierenormi arvutamisel.

Avaldatud määruse teostamiseks vajalikud halduseeskirjad annab Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja kokkuleppele sisedirektori, majandus- ja rahandusdirektori ning Metsade Keskvalitsuse juhatajaga.

Ühtlasi kaotab kehtivuse 7. oktoobril 1942 avaldatud määrus, mis käsitas küttepuidu raierenormi täitmist talumetsades 1942-43. a. talvel.

tatud tollesse aega ja olukorda. Motiive ma ju ei otsi...

Äkki hakkab sind üks idee paeluma ja siis ta kujuneb ja areneb, ilma et sa isegi teaksid mispärast...

See Egil seal „Hävingus“ on ajalooline isik. Aga tema naine jälle on minu fantaasia vili. Ma ei tea, kas tal üldse oligi naist...

Iga maa on mind mõjutanud, kus olen käinud. Näiteks Belgia-Kongo, kust on pärit kaks novelli, Saksamaa, Prantsusmaa, kus mängivad osaliselt või täielikult mõningad mu tööd. Igal pool, kus olen käinud, olen olnud kohe erilise hõngu mõju all...

„Aga Pühajärvel olete kõige enam kirjutanud?“

„Pühajärv on samuti juhus, nagu iga teinegi maakoh, kus ma oleksin kodunenud. Pühajärv on Tartust kergemini kättesaadav kui Käsms või Bretagne... Mida kauem kuskil viibid, seda intiiemsemalt süvened sa koha omapärase... Ja kuna sa oled eneseavaldamiseks valinud kirjutamise, kirjutad sa seda, mida näed, kuuled ja tunned... Olukord pakkus mulle Pühajärve suvitamisvõimalusi kõige ohtralt, nagu ma siis olen siin ka kõige rohkem kirjutanud.“

Mind huvitab, kas praegust romaani kirjutatakse ka kindla päevase pensumiga.

Vähemalt viis lehekülge päevas. Aga täna hommikul selle asemel hakkasin tuba kraamima. Ja varsti pean minema vaatama, kas pangedes vett on... Sialik.

Teine kevad Kuressaares

Kuressaares on alanud tänava teine kevad. Seda tõendavad teistkordselt õitsele puhkenud puud ja põõsad. Nii on mitmes aias näha teistkordselt õitsetavaid õunapuid, marjapõõsaid ja maasikaid. Ühes aias Kitsal tänaval on näha ulatuslikult õitsemas vabarnaid mille küljes on näha ka täiskasvanud halle vabarnaid.

